

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра загальної екології, радіобіології та безпеки життєдіяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету захисту рослин,
біотехнологій та екології
_____ Юлія КОЛОМІЄЦЬ
“ ____ ” _____ 2026 р.

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри загальної екології,
радіобіології та безпеки життєдіяльності
протокол №9 від “14” травня 2026 р.
Завідувач кафедри
_____ Алла КЛЕПКО

РОЗГЛЯНУТО

Гарант ОП «Екологія»
_____ Володимир БОГОЛЮБОВ

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Соціальна екологія**

Галузь знань Е «Природничі науки, математика та статистика»

Спеціальність Е2 Екологія

Освітня програма «Екологія»

Факультет (ННІ) захисту рослин, біотехнологій та екології

Розробники: Олена РАКОЇД, доцент, канд. с.-г. наук

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни Соціальна екологія

Основною метою соціальної екології є оптимізація співіснування людини і природного середовища на системній основі. Метою курсу даної навчальної дисципліни є надання цілісного уявлення про соціальну екологію, яка вивчає просторово-часові особливості взаємодії суспільства і природи. Серед основних задач соціальної екології – вивчення закономірностей взаємодії суспільства і природи, механізмів зменшення забруднення довкілля, підтримання екологічної рівноваги, а також правових і соціокультурних умов сталого розвитку.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	бакалавр	
Спеціальність	Е2 Екологія	
Освітня програма	«Екологія»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	3	3
Семестр	6	5-6
Лекційні заняття	30 год.	12 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	14 год.
Лабораторні заняття	- год.	год.
Самостійна робота	60 год.	94 год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Метою опанування дисципліни "Соціальна екологія" є вивчення провідних теорій і концепцій сталого розвитку сучасного суспільства, сформульованих у працях вітчизняних і зарубіжних авторів; набуття глибоких знань і справжньої компетентності з проблем соціоприродного характеру, формування на цій основі: екологічного світогляду; відповідального ставлення до навколишнього середовища; прагнення до активних дій щодо захисту природного середовища.

Завданнями соціальної екології є вивчення закономірностей взаємодії суспільства і природи, механізмів зменшення забруднення довкілля, підтримання екологічної рівноваги, а також правових і соціокультурних умов сталого розвитку.

Перелік навчальних дисциплін, які передують вивченню «Соціальної екології» (за їх наявності) «Основи екологічної освіти та культури», «Загальна екологія».

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, або у

процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК07. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК12. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК19. Здатність до оцінки впливу процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю.

СК20. Здатність до використання основних принципів та складових екологічного управління.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПР14. Уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення.

ПР15. Уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проектів.

ПР17. Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усьо го	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Модуль 1. Теоретичні основи соціальної екології. Взаємодія людини, довкілля та суспільства														
Тема 1. Соціальна екологія: предмет, методи, принципи та закони	1-2	11	4	4			5	16	2	2				12
Тема 2. Соціально-екологічна взаємодія та її складові	3-4	14	2	2			10	14	2					12
Тема 3. Історія взаємовідносин людини і природи	5-6	11	4	4			5	14		2				12
Тема 4. Причини та ознаки сучасної кризи системи Природа-Суспільство	7-8	18	4	4			10	14	2	2				10
Разом за модулем 1		58	14	14			30	58	6	6				46
Модуль 2. Соціально-екологічні взаємовідносин у глобальній соціоєкосистемі														
Тема 1. Поведінка людини в природному та соціальному середовищі	9	18	4	4			10	14		2				12
Тема 2. Здоров'я людини як	10-11	13	4	4			5	16	2	2				12

комплексний показник стану людського суспільства													
Тема 3. Соціально-демографічні аспекти соціальної екології	12-13	13	4	4			5	16	2	2			12
Тема 4. Шляхи гармонізації відносин між людиною і природою	14-15	18	4	4			10	16	2	2			12
Разом за модулем 2		62	16	16			30	62	6	8			48
Усього годин		120	30	30			60	120	12	14			94
Курсовий проект (робота) з _____ (якщо є в робочому навчальному плані)	-												
Усього годин		120	30	30			60	120	12	14			94

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Соціальна екологія: предмет, методи, принципи та закони	4
2	Соціально-екологічна взаємодія та її складові	2
3	Історія взаємовідносин людини і природи	4
4	Причини та ознаки сучасної кризи системи Природа-Суспільство	4
5	Поведінка людини в природному та соціальному середовищі	4
6	Здоров'я людини як комплексний показник стану людського суспільства	4
7	Соціально-демографічні аспекти соціальної екології	4
8	Шляхи гармонізації відносин між людиною і природою	4

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Соціоекологічний підхід у вивченні екології. Закони соціальної екології	4
2	Поняття середовища людини та його основні елементи. Екологія життєвого середовища	2
3	Взаємовідносини між суспільством і природою в історії цивілізації	4
4	Екологічна криза: сутність, фази розвитку та ознаки. Соціально-екологічна проблематика та її протиріччя. Моделі розвитку та можливі сценарії подолання глобальної екологічної кризи	4
5	Поняття про поведінку. Біохімічний, біофізичний та інформаційний рівні регуляції поведінки. Характеристика екологічних потреб	4
6	Вплив соціально-екологічних факторів на здоров'я людини. Поняття "здоровий спосіб життя"	4
7	Екологія і демографія. Соціально-демографічні проблеми України	4
8	Екологічне суспільство як тип соціальної структури. Концепція сталого розвитку природи і суспільства	4

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сучасна концепція соціальної екології, структура соціальної екології	5
2	Принципи взаємодії суспільства та природного середовища	10

3	Теорія базових людських цінностей	5
4	Взаємозв'язок між людською діяльністю та навколишнім середовищем, основні наслідки	10
5	Способи використання людиною природних ресурсів та приклади проблем, спричинених їх надмірною експлуатацією	10
6	Громадське здоров'я: історичний контекст та сучасний порядок денний	5
7	Екологічні та економічні проблеми міських територій	5
8	Глобальні цілі сталого розвитку: проблеми імплементації в умовах війни в Україні	10

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

(вибрати необхідне чи доповнити)

- усне або письмове опитування;
- співбесіда;
- тестування;
- захист практичних робіт;
- пірінгове оцінювання, самооцінювання.

7. Методи навчання *(вибрати необхідне чи доповнити)*:

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- кейс-метод;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебат;
- метод командної роботи, мозкового штурму
- метод гейміфікованого навчання.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Теоретичні основи соціальної екології. Взаємодія людини, довкілля та суспільства		
Лекція 1 Соціальна екологія: предмет, методи, принципи та закони	Знати структуру, завдання та методи досліджень у галузі соціальної екології; Орієнтуватися у сучасних напрямках досліджень у галузі соціальної екології та міжнародної співпраці; Розуміти основні закони соціальної екології	2
Практична робота 1. Соціоекологічний підхід у вивченні екології. Закони соціальної екології		10
Самостійна робота 1. Сучасна концепція соціальної екології, структура соціальної екології		6
Лекція 2 Соціально-екологічна взаємодія та її складові	Поглибити знання про основні елементи довкілля та їхній вплив на умови життя людини	2
Практична робота 2. Поняття середовища людини та його основні елементи. Екологія життєвого середовища		10
Самостійна робота 2. Принципи		6

взаємодії суспільства та природного середовища		
Лекція 3 Історія взаємовідносин людини і природи	Вміти використовувати систему понять і методів соціальних та екологічних наук для вирішення прикладних завдань, використовуючи різні джерела інформації; Знати принципи формування екологічної свідомості, елементи екологічної етики та екологічної культури суспільства, соціологічні аспекти охорони навколишнього середовища	2
Практична робота 3. Взаємовідносини між суспільством і природою в історії цивілізації		10
Самостійна робота 3. Теорія базових людських цінностей		5
Лекція 4 Причини та ознаки сучасної кризи системи Природа-Суспільство	Знати наукові основи та розуміти взаємозв'язок природних і соціально-економічних чинників у розвитку екологічних криз; Вміти пропонувати шляхи вирішення соціально-екологічних проблем та прогнозувати негативні наслідки господарської діяльності	2
Практична робота 4. Екологічна криза: сутність, фази розвитку та ознаки. Соціально-екологічна проблематика та її протиріччя. Моделі розвитку та можливі сценарії подолання глобальної екологічної кризи		10
Самостійна робота 4. Взаємозв'язок між людською діяльністю та навколишнім середовищем, основні наслідки		5
Модульна контрольна робота 1.		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Соціально-екологічні взаємовідносини у глобальній соціоєкосистемі		
Лекція 5 Поведінка людини в природному та соціальному середовищі	Визначати ступінь відповідності основних потреб людини; Володіти навичками аналізу природних і соціальних умов середовища та діяльності населення на рівні окремої людини, соціальних груп, держави, людства в цілому	2
Практична робота 5. Поняття про поведінку. Біохімічний, біофізичний та інформаційний рівні регуляції поведінки. Характеристика екологічних потреб		10
Самостійна робота 5. Способи використання людиною природних ресурсів та приклади проблем, спричинених їх надмірною експлуатацією		6
Лекція 6 Здоров'я людини як комплексний показник стану людського суспільства	Прогнозувати можливі зміни характеристик здоров'я людини під впливом динамічних змін зовнішнього середовища; Опанувати навичками оцінки якості життя населення відповідно до природних умов проживання	2
Практична робота 6. Вплив соціально-екологічних факторів на здоров'я людини. Поняття "здоровий спосіб життя"		10
Самостійна робота 6. Громадське здоров'я: історичний контекст та сучасний порядок денний		5
Лекція 7 Соціально-демографічні аспекти соціальної екології	Визначати показники, що характеризують популяцію людини та стан середовища її проживання; Виконувати статистичну оцінку	2
Практична робота 7. Екологія і демографія. Соціально-демографічні		10

проблеми України	небезпечних і шкідливих факторів для життя людини	
Самостійна робота 7. Екологічні та економічні проблеми міських територій		5
Лекція 8 Шляхи гармонізації відносин між людиною і природою	Знати принципи формування екологічної свідомості, елементи екологічної етики та екологічної культури суспільства, соціологічні аспекти охорони довкілля, громадські та екологічні рухи	2
Практична робота 8. Екологічне суспільство як тип соціальної структури. Концепція сталого розвитку природи і суспільства		10
Самостійна робота 8. Глобальні цілі сталого розвитку: проблеми імплементації в умовах війни в Україні		6
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Залік	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{залік}) \leq 100$	
Курсовий проект/робота (за наявності)	-	100

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо деделайнів та перескладання	роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).
Політика щодо відвідування	відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

- Електронний навчальний курс навчальної дисципліни «Соціальна екологія»: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=261>
- Rakoid O.O., Klepko A.V., Bondar V.I. Social Ecology. Textbook for students of Bachelor's Degree in the specialty 101 Ecology. Kyiv: NUBIP, 2023. 209 p.
- Rakoid O.O., Klepko A.V. Social Ecology. Educational and methodological manual for students of Bachelor's Degree in the specialty 101 Ecology. Kyiv: NUBIP, 2023. 89 p.

4. Ракоїд О.О., Клепко А.В., Бондарь В.І. Соціальна екологія. Навчально-методичний посібник для студентів ОС Бакалавр за спеціальністю 101 Екологія. К.: НУБіП, 2024. 123 с.

5. Rakoid O.O., Solomenko L.I. Human Ecology. Study guide. Kyiv: NUBIP, 2020. 191 p.

6. Кунах О.М., Жуков О.В. Соціальна екологія: Навчально-методичний посібник. Дніпро: типографія «АРБУЗ», 2021. 61 с.

7. Ракоїд О.О., Клепко А.В., Бондарь В.І. Соціальна екологія. Навчальний посібник для студентів ОС Бакалавр за спеціальністю 101 Екологія. К.: НУБіП, 2024. 185 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. ЕкоСистема, національна онлайн-платформа, яка містить актуальну інформацію про стан довкілля: <https://eco.gov.ua/>

2. Information and analytical data base “Environmental passport of the regions of Ukraine”: <http://ukrecopass.org.ua/>

3. Державна служба з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів: <https://dpss.gov.ua/bezpechnist-harchovih-produktiv-ta-veterinarna-medicina>

4. Sustainable Development knowledge platform: <http://sustainabledevelopment.un.org/>

5. Self-Nutrition Data. <https://nutritiondata.self.com/>

6. Biorhythm Calculator. <https://keisan.casio.com/exec/system/1340246447>

7. World data center for Geoinformatics and Sustainable Development: <http://wdc.org.ua/en/services/ukraine-sd>

8. ЕкоЗагроза (офіційний вебресурс і мобільний додаток Міндовкілля): <https://ecozagroza.gov.ua/>

9. Національна платформа звітування за ЦСР (відкрита платформа ЦСР). URL: https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/menu.htm

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра загальної екології, радіобіології та безпеки життєдіяльності

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет захисту рослин, біотехнологій та екології

“21” травня 2026 р.

*РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ*
Соціальна екологія

Галузь знань Е «Природничі науки, математика та статистика»
Спеціальність Е2 Екологія
Освітня програма «Екологія»
Факультет (ННІ) захисту рослин, біотехнологій та екології
Розробники: Олена РАКОЇД, доцент, канд. с.-г. наук

Київ – 2026 р.